YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

6 päivänä helmikuuta 2003 *

Asiassa C-245/00,

jonka Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaat) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (SENA)

vastaan

Nederlandse Omroep Stichting (NOS)

ennakkoratkaisun vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 19 päivänä marraskuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/100/ETY (EYVL L 346, s. 61) 8 artiklan 2 kohdan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-P. Puissochet (esittelevä tuomari) sekä tuomarit C. Gulmann, V. Skouris, F. Macken ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (SENA), edustajinaan advocaat J. L. R. A. Huydecoper ja advocaat H. G. Sevenster,

— Nederlandse Omroep Stichting (NOS), edustajinaan advocaat W. VerLoren van Themaat ja advocaat R. S. Meijer,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään M. A. Fierstra,

— Saksan hallitus, asiamiehinään A. Dittrich ja W.-D. Plessing,

— Portugalin hallitus, asiamiehinään L. I. Fernandes ja J. C. de Almeida e Paiva,

— Suomen hallitus, asiamiehenään T. Pynnä,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään G. Amodeo, avustajanaan barrister J. Stratford,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään K. Banks ja H. M. H. Speyart,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechtenin (SENA), edustajanaan advocaat E. Pijnacker Hordijk ja advocaat T. Cohen Jehoram, Nederlandse Omroep Stichtingin (NOS), edustajanaan W. VerLoren van Themaat, Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään J. van Bakel, ja komission, asiamiehenään H. M. H. Speyart, 2.5.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.9.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hoge Raad der Nederlanden on esittänyt 9.6.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.6.2000, EY 234 artiklan nojalla

kolme ennakkoratkaisukysymystä vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 19 päivänä marraskuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/100/ETY (EYVL L 346, s. 61) 8 artiklan 2 kohdan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechtenin (lähioikeuksien käyttöä hallinnoiva liitto; jäljempänä SENA) ja Nederlandse Omroep Stichtingin (Hollannin yleisradioliitto; jäljempänä NOS) välisessä riita-asiassa, joka koskee radion tai television välityksellä tapahtuvasta äänitteiden lähettämisestä näiden äänitteiden esittäjille ja tuottajille maksettavan kohtuullisen korvauksen määräämistä.

Yhteisön oikeussäännöt

3 Direktiivin 92/100/ETY tarkoituksena on toteuttaa vuokraus- ja lainausoikeuksia sekä tiettyjä tekijänoikeuden lähioikeuksia henkisen omaisuuden alalla koskeva yhdenmukainen oikeudellinen suoja.

4 Direktiivin 92/100/ETY johdanto-osan ensimmäisestä perustelukappaleesta käy ilmi, että tämän yhdenmukaistamisen tarkoituksena on poistaa kansallisten lainsäädäntöjen väliset erot silloin kun nämä erot "saattavat aiheuttaa kaupan esteitä, vääristää kilpailua ja haitata sisämarkkinoiden toteutumista ja moitteetonta toimintaa".

5 Mainitun direktiivin seitsemäs, yhdestoista, viidestoista ja seitsemästoista perustelukappale kuuluvat seuraavasti:

"tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden täytyy saada luovasta ja taiteellisesta työstään asianmukaiset tulot, jotta heidän on mahdollista jatkaa sitä, ja erityisesti äänitteiden ja elokuvien tuottaminen vaatii huomattavan suuria ja epävarmoja sijoituksia; mahdollisuus mainittujen tulojen perimiseen ja sijoitettujen varojen tuottavuuteen voidaan taata tehokkaasti ainoastaan antamalla tarkoituksenmukaista oikeussuojaa asianomaisille oikeudenhaltijoille,

— —

yhteisön oikeudessa vuokraus- ja lainausoikeuksia sekä tiettyjä lähioikeuksia koskeviksi säännöksiksi voidaan katsoa ainoastaan säännökset, joiden mukaan jäsenvaltiot säätävät vuokraus- ja lainausoikeuksista tiettyjen oikeudenhaltijaryhmien osalta ja lisäksi oikeudesta tallentamiseen, kopiointiin, levittämiseen, yleisradiointiin ja yleisölle välittämiseen tiettyjen oikeudenhaltijaryhmien osalta lähioikeuksien suojan alalla,

— —

on tarpeen antaa säännökset, joilla turvataan tekijöille ja esittäville taiteilijoille sellainen oikeus kohtuulliseen korvaukseen, josta luopuminen ei ole mahdollista ja jonka toteuttamisesta huolehtiminen heidän on voitava uskoa heitä edustaville yhteishallinnointijärjestöille,

— —

mainittua kohtuullista korvausta määritettäessä on otettava huomioon asianomaisten tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden panoksen merkitys äänitteen ja elokuvan synnyssä — —." *

6 Direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltiot säätävät esittävien taiteilijoiden yksinoikeudesta sallia tai kieltää vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tapahtuva esitystensä lähettäminen ja yleisölle välittäminen, paitsi milloin esitys on jo yleisradioitu tai se tapahtuu tallenteen perusteella.

2. Jäsenvaltiot varmistavat lainsäädännössään sen, että käyttäjä suorittaa kohtuullisen ja ainutkertaisen korvauksen käyttäessään kaupallisessa tarkoituksessa julkaistua äänitettä tai sen kopiota yleisradiointiin vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tai välittäessään sen millä hyvänsä tavoin yleisölle, sekä sen, että mainittu korvaus jaetaan asianomaisten esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien kesken. Siltä osin kuin esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien välillä ei ole asiasta sopimusta, jäsenvaltiot voivat päättää niistä perusteista, joiden mukaan mainittu korvaus näiden kesken jaetaan."

7 Kohtuullisen korvauksen käsitettä ei ole määritelty direktiivissä 92/100/ETY.

* — Tässä ja jäljempänä tuomiossa esitetyt lainaukset direktiivistä on suomennettu yhteisöjen tuomioistuimessa, koska EYVL:ssä ei ole julkaistu suomenkielistä tekstiä.

Kansallinen lainsäädäntö

8 Wet op de naburige rechten -nimisen lain (Alankomaiden laki lähioikeuksista), joka tuli voimaan 1.7.1993 ja jota on muutettu 21.12.1995 annetulla lailla (Staatsblad 1995, s. 653; jäljempänä WNR), 7 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. Kaupallisessa tarkoituksessa valmistettu äänite tai sen kopio voidaan ilman äänitteen tuottajan ja esittävän taiteilijan tai näiden oikeudenomistajien suostumusta yleisradioida tai muulla tavoin välittää yleisölle edellyttäen, että siitä maksetaan kohtuullinen korvaus.

2. Jos kohtuullisen korvauksen määrästä ei päästä sopimukseen, Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage on yksinomaisesti toimivaltainen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvistamaan korvauksen määrä asian ensimmäisenä oikeuteen saattavan asianosaisen tekemästä vaatimuksesta.

3. Korvaus tulee sekä esittävän taiteilijan että tuottajan tai näiden oikeudenomistajien hyväksi, ja se on jaettava näiden kesken tasan."

9 WNR:n 15 §:ssä säädetään, että kyseisen lain 7 §:ssä tarkoitettu kohtuullinen korvaus on suoritettava oikeusministerin nimeämälle, edustajana toimivalle oikeushenkilölle, jolla on yksinomainen oikeus periä ja jakaa tämä korvaus, ja että tämä oikeushenkilö edustaa oikeudenhaltijoita kaikissa korvauksen määrän vahvistamista, korvauksen perimistä sekä yksinoikeuden käyttämistä koskevissa asioissa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Ennen WNR:n voimaantuloa NOS ja Stichting Radio Nederland Wereldomroep (Alankomaiden kansainvälinen yleisradioliitto) toisaalta sekä Nederlandse Vereniging van Producenten en Importeurs van Beeld en Geluidsdragers (Alankomaiden kuva- ja äänitetuottajien sekä -maahantuojien liitto; jäljempänä NVPI) toisaalta olivat tehneet keskenään sopimuksen 16.12.1986. Tämän sopimuksen mukaan NOS oli vuodesta 1984 lukien velvollinen maksamaan NVPI:lle vuosittain (indeksiin sidotun) korvauksen vastikkeena esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille kuuluvien oikeuksien käyttämisestä. NOS:n edellä mainitun sopimuksen nojalla NVPI:lle maksaman korvauksen määrä oli vuonna 1984 605 000 Alankomaiden guldenia (NLG) ja vuonna 1994 700 000 NLG.

11 SENA nimettiin WNR:n 15 §:n mukaisesti perimään ja jakamaan kohtuullinen korvaus NVPI:n sijaan, joka tämän vuoksi purki 23.12.1993 päivätyllä kirjeellä NOS:n kanssa tekemänsä sopimuksen.

12 SENA ja NOS yrittivät WNR:n 7 §:n 1 momentin mukaisesti sopia kyseisen lain puitteissa määrättävän kohtuullisen korvauksen määrästä. Kun yritys ei johtanut tulokseen, SENA nosti WNR:n 7 §:n 2 momentin mukaisesti Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhagessa (Alankomaat) (jäljempänä Arrondissementsrechtbank) kanteen, jossa se vaati, että kohtuullisen korvauksen määräksi vahvistettaisiin 3 500 NLG tunnilta televisiolähetysten osalta ja 350 NLG tunnilta radiolähetysten osalta, joten vuosittain vaadittu määrä oli noin 7 500 000 NLG.

13 NOS vaati esittämässään vastakanteessa 16.12.1986 tehdyn sopimuksen ja NVPI:lle tämän sopimuksen nojalla maksettujen määrien perusteella, että kohtuullisen korvauksen määräksi vahvistettaisiin 700 000 NLG vuodessa.

14 Arrondissementsrechtbank vahvisti 7.8.1996 ja 16.4.1997 antamillaan kahdella välituomiolla vuodelta 1995 maksettavan korvauksen määräksi 2 000 000 NLG. Tuomioistuin määräsi seuraavilta vuosilta maksettavan korvauksen vahvistamisen riippuvaiseksi lisätiedoista, joita se pyysi toimittamaan.

15 Gerechtshof te 's-Gravenhage (Alankomaat) (jäljempänä myös Gerechtshof) katsoi muutoksenhaun johdosta 6.5.1999 antamassaan välituomiossa, että olennaisin kysymys oli se, kuinka WNR:n 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu kohtuullinen korvaus on määritettävä, kun otetaan huomioon se, että tässä laissa tai direktiivissä 92/100/ETY ei anneta mitään selventävää ohjetta korvauksen määrän laskentatavasta.

16 Gerechtshof totesi ensinnäkin, että direktiivillä 92/100/ETY ei yhdenmukaisteta kohtuullisen korvauksen laskentatapaa, vaikka muissa jäsenvaltioissa noudatettavalla käytännöllä voikin olla vaikutusta Alankomaissa omaksuttavaan käytäntöön.

17 Toiseksi se katsoi, että WNR:n esitöistä seuraa toisaalta, että kohtuullisen korvauksen täytyy määrältään vastata suunnilleen sitä korvausta, joka oli ennen maksettava NOS:n ja NVPI:n välisen sopimuksen nojalla; ja toisaalta, että korvauksen kohtuullisuutta, laskemista ja tarkistusta edistäisi sellaisen laskentamallin käyttöönotto, joka ensisijaisesti asianosaisten on pyrittävä laatimaan muuttuvien ja muuttumattomien tekijöiden avulla.

18 Gerechtshof otti esiin seuraavat tekijät:

— äänitteiden lähetystuntimäärä

— NOS:n edustamien radio- ja televisiolähetystoiminnan harjoittajien saavuttama yleisömäärä

— tekijänoikeudella suojattujen musiikkiteosten esittämis- ja lähetysoikeuksista sopimuksen perusteella maksettavat tariffit

— yleisradiotoimintaa harjoittavien julkisten laitosten Alankomaiden naapurijäsenvaltioissa soveltamat tariffit

— kaupallisten asemien maksamat määrät.

19 SENA teki kassaatiovalituksen, jossa se väitti, että Gerechtshof oli tehnyt oikeudellisia päätelmiä, jotka eivät olleet direktiivin 92/100/ETY mukaisia, koska tällä direktiivillä on tarkoitus ottaa käyttöön sellainen itsenäinen yhteisön oikeuden käsite kohtuullisesta korvauksesta, jota on tulkittava jäsenvaltioissa yhdenmukaisella tavalla. SENA katsoo, että Gerechtshofin analyysi johtaa siihen, että samanlaisia tilanteita kohdellaan eri tavoin.

20 Koska SENA:n esittämät argumentit koskevat direktiivin 92/100/ETY tulkintaan liittyviä kysymyksiä, Hoge Raad der Nederlanden päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa käytetty kohtuullisen korvauksen käsite sellainen yhteisön oikeuden käsite, jota on tulkittava ja sovellettava samalla tavalla kaikissa Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioissa?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

a) Minkä perusteiden mukaan kohtuullisen korvauksen määrä on määritettävä?

b) Onko lähtökohdaksi otettava ennen direktiivin voimaantuloa kyseisessä jäsenvaltiossa kyseisten järjestöjen välillä sovitut tai niiden yleisesti noudattamat korvausmäärät?

c) Onko direktiivin täytäntöön panemiseksi annetun kansallisen lain antamisen yhteydessä asianomaisille henkilöille korvauksen määrästä syntyneet odotukset otettava huomioon, tai saadaanko ne ottaa huomioon?

d) Onko lähtökohdaksi otettava ne korvausmäärät, jotka maksetaan musiikkiteoksia koskevien tekijänoikeuksien perusteella, kun yleisradioyhtiöt lähettävät näitä teoksia?

e) Onko korvaus suhteutettava kuuntelijoiden tai katsojien potentiaaliseen määrään vai kuuntelijoiden tai katsojien tosiasialliseen määrään, vai osaksi ensiksi mainittuun ja osaksi viimeiseksi mainittuun ryhmään; ja jos viimeinen vaihtoehto tulee kysymykseen, missä suhteessa?

3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, merkitseekö tämä sitä, että jäsenvaltiot saavat täysin vapaasti määrätä niistä perusteista, joiden mukaan kohtuullisen korvauksen määrä on määritettävä; vai onko tämän vapauden osalta joitakin rajoituksia ja jos on, mitä nämä rajoitukset ovat?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

21 Kansallinen tuomioistuin kysyy ensimmäisessä kysymyksessään pääasiassa sitä, onko kohtuullisen korvauksen käsitettä direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa mielessä toisaalta tulkittava samalla tavalla kaikissa jäsenvaltioissa ja toisaalta onko sitä sovellettaessa käytettävä samoja perusteita kaikissa jäsenvaltioissa.

22 Ensinnäkin kohtuullisen korvauksen käsitteen yhdenmukaista tulkintaa koskevan kysymyksen osalta pääasian asianosaiset, kaikki huomautuksia tehneet hallitukset Suomen hallitusta lukuun ottamatta ja komissio ovat yhtä mieltä siitä, että tällaista käsitettä, joka esiintyy neuvoston direktiivissä ja joka ei sisällä mitään

viittausta kansalliseen lainsäädäntöön, on pidettävä yhteisön oikeuden itsenäisenä säännöksenä ja sitä on tulkittava yhdenmukaisesti yhteisön alueella.

23 Kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus huomauttaa, yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, että sekä yhteisön oikeuden yhtenäisen soveltamisen periaate että yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että yhteisön oikeuden sellaisen säännöksen sanamuotoa, joka ei sisällä nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen sisällön ja soveltamisalan määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko yhteisössä itsenäisesti ja yhtenäisesti, mikä on tehtävä ottamalla huomioon säännöksen asiayhteys ja kyseisen säännöstön tavoitteet (ks. esim. asia 327/82, Ekro, tuomio 18.1.1984, Kok. 1984, s. 107, 11 kohta; asia C-287/98, Linster, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6917, 43 kohta ja asia C-357/98, Yiadom, tuomio 9.11.2000, Kok. 2000, s. I-9265, 26 kohta).

24 Tämä pätee direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohdassa olevaan kohtuullisen korvauksen käsitteeseen. Yhteisön oikeuden itsenäisyyden periaatteen mukaisesti tätä käsitettä on näin ollen tulkittava yhdenmukaisella tavalla kaikissa jäsenvaltioissa.

25 Toiseksi sen kysymyksen osalta, joka koskee samojen perusteiden soveltamista kaikissa jäsenvaltioissa, pääasian asianosaiset, kaikki huomautuksia tehneet hallitukset ja komissio ovat myöntäneet, että direktiivissä 92/100/ETY ei määritellä kohtuullisen korvauksen käsitettä. Lisäksi kyseiset tahot ovat yksimielisesti todenneet, että vaikka direktiivissä uskotaankin tietyissä olosuhteissa kohtuullisen korvauksen jakaminen esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien välillä jäsenvaltioiden tehtäväksi, siinä ei anneta niiden tehtäväksi määrittää yhteisiä perusteita kohtuulliselle korvaukselle.

26 SENA tekee tästä viimeksi mainitusta toteamuksesta sen vastakohtaispäätelmän, että yhteisön lainsäätäjä on evännyt jäsenvaltioilta mahdollisuuden itsenäisesti määrätä kohtuullisen korvauksen perusteet ja näin ollen tämän korvauksen määrä. SENA perustaa tämän päätelmän asiassa C-293/98, Egeda, 3.2.2000 annettuun tuomioon (Kok. 2000, s. I-629), jossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27 päivänä syyskuuta 1993 annetussa neuvoston direktiivissä 93/83/ETY (EYVL L 248, s. 15) ei yhdenmukaisteta tekijänoikeutta koskevia säännöksiä yleisesti, vaan ainoastaan tietyn vähimmäistason osalta. SENA tekee tästä sen analogiapäätelmän, että direktiivillä 92/100/ETY, jonka erityisenä tarkoituksena on perustaa ja taata direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa säädetty oikeus kohtuulliseen korvaukseen kaupallisten äänitteiden käytöstä, tähdätään tämän oikeuden olemassaoloa ja laajuutta koskevien säännösten yhdenmukaistamiseen.

27 Lisäksi SENA katsoo, että tämän yhdenmukaistamistavoitteen mukaisesti kohtuullisen korvauksen määrä on määritettävä ainoastaan vuokrauksen tai lainauksen käsittävän suorituksen markkina-arvon perusteella.

28 SENA toteaa väitteidensä tueksi, että direktiivi 92/100/ETY perustuu EY:n perustamissopimuksen 57 artiklan 2 kohtaan (josta on muutettuna tullut EY 47 artiklan 2 kohta), EY:n perustamissopimuksen 66 artiklaan (josta on tullut EY 55 artikla) ja EY:n perustamissopimuksen 100 a artiklaan (josta on muutettuna tullut EY 95 artikla) ja että näiden artiklojen valitseminen oikeudelliseksi perustaksi ilmentää tavoitetta toteuttaa sisämarkkinat ja näin ollen tavoitetta yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntö.

29 SENA:n mukaan tähän tavoitteeseen pyrkiminen tekee mahdolliseksi muun muassa niiden perusteettomien esteiden ja erojen poistamisen, jotka vaikuttavat esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien asemaan markkinoilla, sekä sellaisten taloudellisten haittojen poistamisen, joita näiden äänitteiden lähettämisestä saattaa aiheutua.

30 SENA väittää, että yhteisöjen tuomioistuimen direktiiviä 92/100/ETY koskevassa tulkinnassa lähialoilla on vahvistettu tämän direktiivin tavoitteet, eli tavoite vähentää olemassa olevia eroja jäsenvaltioiden antaman oikeudellisen suojan välillä lainsäädäntöä yhdenmukaistamalla sekä tavoite huolehtia siitä, että esittävät taiteilijat saavat asianmukaiset tulot ja että äänitteiden tuottajat voivat saada sijoittamilleen varoille tuottoa. SENA toteaa, että yhteisöjen tuomioistuin on korostanut näitä seikkoja sekä kulttuurin kehittämisen tärkeyttä yhteisössä EY:n perustamissopimuksen 128 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 151 artikla) nojalla asiassa C-200/96, Metronome Musik, 28.4.1998 antamassaan tuomiossa (Kok. 1998, s. I-1953) ja asiassa C-61/97, FDV, 22.9.1998 antamassaan tuomiossa (Kok. 1998, s. I-5171).

31 Kaikki huomautuksia esittäneet hallitukset ja komissio vaativat yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että SENA:n esittämät perustelut eivät todista sitä, että yhteisön lainsäätäjä olisi sillä, että direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohdassa vaietaan asiasta, tarkoittanut implisiittisesti määrätä yhdenmukaiset perusteet sen määrittämiselle, onko korvaus kohtuullinen vai ei.

32 Ne katsovat päinvastoin, että direktiivissä 92/100/ETY on tietoisesti jätetty säätämättä yksityiskohtainen ja normatiivinen malli tämän korvauksen tason laskemiselle.

33 On syytä muistuttaa, että direktiivissä velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään sellaista lainsäädäntöä, jolla varmistetaan se, että käyttäjä maksaa kohtuullisen korvauksen äänitteen lähettämisestä. Direktiivissä säädetään myös, että siitä, miten tämä korvaus jaetaan esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien kesken, sovitaan yleensä näiden välisellä sopimuksella. Ainoastaan silloin, jos näiden väliset neuvottelut eivät johda sopimukseen korvauksen jakamistavasta, jäsenvaltioiden on määrättävä korvauksen jakamisperusteista.

34 Koska ei ole olemassa mitään yhteisön oikeuden määritelmää kohtuullisesta korvauksesta, ei ole olemassa mitään objektiivista perustetta, joka oikeuttaisi yhteisöjen tuomioistuimen määräämään yksityiskohtaisista menettelytavoista yhdenmukaisen kohtuullisen korvauksen määrittämisessä; tällainen toiminta merkitsisi väistämättä sitä, että yhteisöjen tuomioistuin asettuisi jäsenvaltioiden paikalle, joita ei direktiivissä 92/100/ETY velvoiteta noudattamaan mitään erityisiä perusteita (ks. vastaavasti asia C-131/97, Carbonari ym., tuomio 25.2.1999, Kok. 1999, s. I-1103, 45 kohta). Näin ollen on yksin jäsenvaltioiden tehtävänä määrittää alueillaan asianmukaisimmat perusteet varmistaakseen yhteisön oikeuden ja erityisesti direktiivin 92/100/ETY asettamissa rajoissa tämän yhteisön oikeuden käsitteen noudattamisen.

35 Tässä yhteydessä on ilmeistä, että direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohta on saanut vaikutteita Roomassa 26.10.1961 esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen 12 artiklasta. Kyseisessä yleissopimuksessa määrätään sellaisen kohtuullisen korvauksen maksamisesta, jonka jakamisperusteet määritellään kansallisessa lainsäädännössä, jos eri intressitahot eivät pääse asiasta sopimukseen; yleissopimuksessa ainoastaan luetellaan tiettyjä tekijöitä, joilla voi olla merkitystä määritettäessä sitä, mikä kussakin yksittäistapauksessa on kohtuullista, mutta näitä tekijöitä koskeva luettelo ei ole tyhjentävä eikä sitova.

36 Tällaisessa tilanteessa yhteisöjen tuomioistuimen tehtävä sen käsiteltäväksi saatetun oikeudenkäyntiasian puitteissa voi olla ainoastaan kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että yhteisön alueella sovelletaan mahdollisimman yhdenmukaisesti kohtuullisen korvauksen käsitettä, joka on erityisesti direktiivin 92/100/ETY perustelukappaleissa täsmennettyjen tavoitteiden nojalla käsitettävä sellaisella tavalla, että voidaan saavuttaa asianmukainen tasapaino niiden intressien välillä, jotka toisaalta esittävillä taitelijoilla ja äänitteiden tuottajilla on korvauksen saamiseen tietyn äänitteen yleisradioimisesta ja jotka toisaalta kolmansilla on siihen, että tätä äänitettä voidaan yleisradioida kohtuullisin ehdoin.

37 Kuten komissio korostaa, sitä, onko tämä korvaus, joka on vastike kaupallisen äänitteen käytöstä erityisesti yleisradiointia varten, kohtuullinen, on arvioitava erityisesti ottaen huomioon tämän käytön arvo taloudellisessa toiminnassa.

38 Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on näin ollen vastattava siten, että direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohdassa olevaa kohtuullisen korvauksen käsitettä on tulkittava yhdenmukaisella tavalla kaikissa jäsenvaltioissa ja kunkin jäsenvaltion on sovellettava sitä; kunkin jäsenvaltion on määritettävä alueellaan asianmukaisimmat perusteet varmistaakseen yhteisön oikeuden ja erityisesti edellä mainitun direktiivin asettamissa rajoissa tämän yhteisön oikeuden käsitteen noudattamisen.

Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys

39 Toisella ja kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy pääasiassa sitä, mitä perusteita on käytettävä kohtuullisen korvauksen määrän määrittämiseksi ja mitä rajoja jäsenvaltioille on asetettu näiden perusteiden määräämisessä.

40 Kuten ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen annetusta vastauksesta käy ilmi, yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole itse määrätä perusteita kohtuullisen korvauksen määrittämiselle tai asettaa yleisiä ja ennalta määrättyjä rajoja tällaisten perusteiden määräämiselle; vaan sen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle tietoa, jonka avulla tämä voi arvioida sitä, ovatko esittäville taiteilijoille tai äänitteiden tuottajille suoritettavan korvauksen mää-

räämisessä käytettävät kansalliset kriteerit sellaisia, että ne varmistavat sen, että nämä saavat kohtuullisen korvauksen yhteisön oikeuden mukaisella tavalla.

41 Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa oikeusriidassa WNR:n 7 §:stä seuraa, että jos SENA ja NOS eivät pääse sopimukseen korvauksen määrästä, kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on vahvistaa tämä määrä. Gerechtshof te 's-Gravenhage on tätä lakia soveltaen katsonut, että korvauksen kohtuullisuutta, laskemista ja tarkistusta edistäisi sellaisen laskentamallin käyttöönotto, joka käsittää muuttuvia ja muuttumattomia tekijöitä: äänitteiden lähetystuntimäärä; yleisradiojärjestön edustamien radio- ja televisiolähetystoiminnan harjoittajien saavuttama yleisömäärä; tekijänoikeudella suojattujen musiikkiteosten esittämis- ja lähetysoikeuksista sopimuksen perusteella maksettavat tariffit; yleisradiotoimintaa harjoittavien julkisten laitosten Alankomaiden naapurijäsenvaltioissa soveltamat tariffit sekä lopuksi kaupallisten asemien maksamat määrät.

42 Gerechtshof on lisäksi täsmentänyt, että asianosaiset voivat ensin itse pyrkiä sopimaan sellaisen laskentamallin laatimisesta, joka johtaa direktiivin 92/100/ETY voimaantuloa seuraavien ensimmäisten vuosien osalta määrään, jonka on vastattava suunnilleen sitä määrää, jonka yleisradiojärjestö ennen maksoi korvauksen perimisestä aikaisemmin vastuussa olleen järjestön kanssa tekemänsä sopimuksen nojalla, jollei määrän korotus ole perusteltu kohtuullisen korvauksen varmistamiseksi.

43 Lopuksi Gerechtshof on tarkastellut mahdollisuutta pyytää asiantuntijoita laatimaan laskentamalli, jos asianosaiset eivät pääse asiasta sopimukseen.

44 Gerechtshof on siis pyrkinyt kaikin tavoin takaamaan direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohdan säännösten parhaan mahdollisen noudattamisen, eli varmistamaan kohtuullisen korvauksen esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille asettamalla etusijalle objektiivisille kriteereille perustuvan sopimusperusteisen järjestelyn. Asianosaisten tehtävänä on punnita näitä kriteerejä keskenään ottaen huomioon muun muassa muissa jäsenvaltioissa käytössä olevat menettelytavat, ja sopia siitä, että jos asianosaisten väliset neuvottelut epäonnistuvat, kansallinen tuomioistuin voi kääntyä asiantuntijan puoleen saadakseen teknistä apua kohtuullisen korvauksen määrän määrittämiseksi.

45 Alankomaiden lainsäätäjä on siis valinnut sellaisen ratkaisun, että esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien edustajille sekä äänitteiden käyttäjien edustajille annetaan mahdollisuus vahvistaa kohtuullisen korvauksen määrä yhteisellä sopimuksella; ja mikäli sopimukseen ei päästä, tämä tehtävä uskotaan kansalliselle tuomioistuimelle, joka on viime kädessä vastuussa korvauksen laskemisesta. Tämä menettelytapa, jolla toisaalta suojataan suuressa määrin asianosaisten oikeuksia ja joka samalla on yhteisön oikeuden mukainen, mahdollistaa sellaisten yleisten puitteiden asettamisen, joihin jäsenvaltioiden kohtuullisen korvauksen määrän laskemista varten valitsemat erilaiset ratkaisut voivat sisältyä.

46 Näin ollen toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava siten, että direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohta ei estä sellaista esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille suoritettavan kohtuullisen korvauksen laskentamallia, joka käsittää muuttuvia ja muuttumattomia tekijöitä, kuten äänitteiden lähetystuntimäärä, yleisradiojärjestön edustamien radio- ja televisiolähetystoiminnan harjoittajien saavuttama yleisömäärä, tekijänoikeudella suojattujen musiikkiteosten esittämis- ja lähetysoikeuksista sopimuksen perusteella maksettavat tariffit, yleisradiotoimintaa harjoittavien julkisten laitosten kyseisen jäsenvaltion naapurijäsenvaltioissa soveltamat tariffit sekä

kaupallisten asemien maksamat määrät; edellytyksenä on, että tämä malli mahdollistaa asianmukaisen tasapainon saavuttamisen niiden intressien välillä, jotka toisaalta esittävillä taiteilijoilla ja tuottajilla on korvauksen saamiseen tietyn äänitteen yleisradioimisesta ja toisaalta kolmansilla on siihen, että tätä äänitettä voidaan yleisradioida kohtuullisin ehdoin, ja että se ei ole minkään yhteisön oikeuden periaatteen vastainen.

Oikeudenkäyntikulut

47 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden, Saksan, Portugalin, Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Hoge Raad der Nederlanden 9.6.2000 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 19 päivänä marraskuuta 1992**

annetun neuvoston direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohdassa olevaa kohtuullisen korvauksen käsitettä on tulkittava yhdenmukaisella tavalla kaikissa jäsenvaltioissa ja kunkin jäsenvaltion on sovellettava sitä; kunkin jäsenvaltion on määritettävä alueellaan asianmukaisimmat perusteet varmistaakseen yhteisön oikeuden ja erityisesti edellä mainitun direktiivin asettamissa rajoissa tämän yhteisön oikeuden käsitteen noudattamisen.

2) Direktiivin 92/100/ETY 8 artiklan 2 kohta ei estä sellaista esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille suoritettavan kohtuullisen korvauksen laskentamallia, joka käsittää muuttuvia ja muuttumattomia tekijöitä, kuten äänitteiden lähetystuntimäärä, yleisradiojärjestön edustamien radio- ja televisiolähetystoiminnan harjoittajien saavuttama yleisömäärä, tekijänoikeudella suojattujen musiikkiteosten esittämis- ja lähetysoikeuksista sopimuksen perusteella maksettavat tariffit, yleisradiotoimintaa harjoittavien julkisten laitosten kyseisen jäsenvaltion naapurijäsenvaltioissa soveltamat tariffit sekä kaupallisten asemien maksamat määrät; edellytyksenä on, että tämä malli mahdollistaa asianmukaisen tasapainon saavuttamisen niiden intressien välillä, jotka toisaalta esittävillä taiteilijoilla ja tuottajilla on korvauksen saamiseen tietyn äänitteen yleisradioimisesta ja toisaalta kolmansilla on siihen, että tätä äänitettä voidaan yleisradioida kohtuullisin ehdoin, ja että se ei ole minkään yhteisön oikeuden periaatteen vastainen.

Puissochet Gulmann Skouris

Macken Cunha Rodrigues

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä helmikuuta 2003.

R. Grass J.-P. Puissochet

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja